МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Навчально-науковий інститут № 2
Кафедра криміналістичних експертиз

Навчальна дисципліна “Судове почеркознавство”

Тема
«Ознаки почерку, які свідчать про незвичайність виконання рукописів»

Київ – 2016

1. Почерк як носій діагностичної інформації.

1. Почерк є носієм не тільки ідентифікаційної інформації про особу, що пише.

2. В почерку відображаються й психофізіологічні властивості особи й умови, в яких протікає процес письма.

3. Діагностичні дослідження в судовому почеркознавстві зараз виділені у самостійний напрям. На сучасному етапі розроблені основні положення судово-почеркознавчої діагностики, їх суть і місце у системі завдань судово-почеркознавчої експертизи.

4. Діагностичними дослідженнями в судово-почеркознавчій експертизі необхідно вважати такі дослідження, які направлені на встановлення зовнішньої обстановки і умов письма (факт виконання тексту у незвичній позі, викривленим почерком, з наслідуванням чужому почерку або підпису), а також внутрішнього стану виконавця (втома, стан збудження або гальмування, психічне захворювання і ін.).

Фактори, які викликають порушення звичного автоматизованого процесу письма, називають «збиваючими» обставинами. Зміни в почерку, які наступають під їхнім впливом, нерідко утруднюють процес дослідження почерку при проведенні почеркознавчих експертиз. Експерт повинний вміти відрізнити такі зміни від стабільно збережених ознак, а для цього необхідно знати ступінь стійкості ознак почерку в залежності від дії різних обставин.

У теорії та практиці судово-почеркознавчої експертизи «збиваючі» фактори поділяють на «природні», до яких відносять причини, які не пов’язані з бажанням виконавця змінити почерк і частіше за все створювані зовнішньою обстановкою письма, та «штучні», які пов’язані з прагненням виконавця свідомо змінити свій почерк.

В криміналістичній літературі, існує думка, що обставини, які впливають на почерк, можна класифікувати в такий спосіб:

1. Зміна зовнішньої обстановки письма:

– незвична поза;

– незвичний пишучий прилад;

– незвичний матеріал письма;

– недостатня кількість світла чи темнота (відсутність чи обмеження зорового контролю).

2. Зміна внутрішнього стану пишучого:

– стан, пов’язаний з віковими змінами організму;

– стан підвищеного збудження чи загальмованості;

– стан сп’яніння;

– погіршення чи втрата зору;

– хворобливий стан, найчастіше викликаний нервовими захворюваннями чи психічним розладом.

3. Незвична установка пишучого, не пов’язана з прагненням пишучого змінити свій почерк, а також установка, пов’язана з прагненням пишучого змінити почерк з метою маскування

2. Діагностичні ознаки почерку та їх значення при вирішенні завдань судово-почеркознавчої експертизи.

Діагностичні ознаки - властивості письмово-рухової системи, які змінилися та за якими можна судити про функціонування системи у незвичних або ускладнених умовах.

Знання ознак, що свідчать про незвичні умови письма, важливо також для встановлення причин, що впливають на письмо. У цьому випадку експерт повинен виявить такі зміни в рукописах, які з'являються в результаті впливу того чи іншого незвичного для пишучого фактору.

Зміни ознак письма, обумовлені зміною стану пишучого, пов'язаного не тільки з порушеннями, що відбуваються в самому механізмі письма, але й у системі керування процесом письма. Зміни в рукописах, виконаних особою в незвичному стані, є наслідком порушення діяльності письмово-рухового апарата або недосконалістю його перебудови.

Класифікація «збиваючих» факторів для вирішення судово-почеркознавчих завдань вперше була запропонована Г.О. Купріяновою. Основою класифікації збиваючих факторів, що можуть впливати на механізм письма, став принцип виборності рівнів побудови рухів до збиваючих факторів, який вказує на причини, до яких той чи інший рівень письма виявляє несталість. Як наслідок були виділені групи «збиваючих» факторів, які можуть справляти «збиваючий» вплив на певні рівні, порушуючи звичний процес письма. Для кожної з цих груп Г.О. Купріянова наводить можливі варіанти комплексів діагностичних ознак, що проявляються у почерку.

За Г.О. Купріяновою діагностичні дослідження поділяються на ретрогностичну і презентальну діагностику. Перша – встановлює фактичні події минулого, а саме суб’єктивні чи об’єктивні збиваючі впливи, які супроводжують процес письма в момент виконання досліджуваного документу; друга – фактичний стан почеркового об’єкту в даний момент.

Класифікація збиваючих факторів (за Г.О.Купріяновою):

І. Відносно стійкі (хронічні): Нервові, психічні захворювання, травми мозку, вікові зміни тощо.

Для них характерні в залежності від рівня побудови письма й «збиваючої» причини такі комплекси ознак: а) зниження координації рухів 1 -ї групи, уповільнений темп письма, зміна: диференціації натиску, форми з'єднувальних рухів; б) зниження координації рухів 2-ї групи; порушення топографії (просторової орієнтації) у вигляді незвичайного розміщення фрагментів тексту; в) незвичайна будова письмових знаків; г) букви що читаються умовно й такі, що не читаються; д)порушення писемно-речових навичок, є) порушення ознак усіх перелічених рівнів.

II. Тимчасові (епізодичні)

Природні:

Зовнішні (контактні): незвичайне тримання пишучого приладу, ліворучне письмо, письмо кулаком, незвичайна поза, втома пишучої руки, холодові навантаження, фізична (м’язова) втома тощо, які характеризуються такими комплексами ознак: а) зниження координації рухів 1-ї групи, уповільнений темп письма, зміна: диференціації натиску, форми з’єднувальних рухів; зниження координації рухів 2-ї групи, б) зниження координації рухів 1-ї групи, уповільнений темп письма, зміна: диференціації натиску, форми з’єднувальних рухів; зниження координації рухів 2-ї групи, порушення топографії; спрощення загальної структури букв і зменшення кількості варіантів букв, дзеркальність окремих знаків або їхніх елементів; в) зниження координації рухів 1-ї групи, уповільнений темп письма, зміна: диференціації натиску, форми з’єднувальних рухів; зниження координації рухів 2-ї групи, порушення топографії, спрощення загальної структури окремих букв, виправлення букв, зайві штрихи; пропуски букв, зайві букви, порушення топографії, Порушення топографії, зниження координації рухів 2 -ї групи; зайві штрихи або пропуски їх у буквах; пропуски букв або зайві букви.

Внутрішні: алкогольне сп’яніння, фармакологічні засоби та інші, що підсилюють збуджуючі процеси, для яких характерні такі комплекси діагностичних ознак: а) зниження координації рухів 2-ї групи; б) зниження координації рухів 2-ї групи, порушення топографії; букви, що читаються умовно або не читаються, виправлення букв, зайві штрихи або пропуски їх у буквах; неадекватні букви у словах, пропуски букв або зайві букви, перестановка букв у слові, неадекватні розділові знаки або їхня відсутність

Штучні – скорописне викривлення почерку, яке характеризується таким комплексом ознак: фрагментарне зниження координації рухів 1-ї групи; фрагментарне зниження координації рухів 2-ї групи; нові, не властиві звичайному почерку виконавця, варіанти букв, різке їхнє збільшення.

Класифікація «збиваючих» факторів, діагностичних ознак і їхніх комплексів, характерних для тієї чи іншої групи «збиваючих» впливів, є необхідними елементами у вирішенні судово-почеркознавчих діагностичних завдань. Використання їх у діагностичному дослідженні повинно бути в строгій відповідності з принципами методики вирішення цих завдань.

Г.О. Купріянова визначила зміну ознак (відхилення від норм), тобто такі діагностичні ознаки:

– уповільнений темп письма – наявність тупих початків й закінчень рухів, зменшення зв’язності букв, елементів, необґрунтовані зупинки пишучого приладу;

– зміна натиску;

– зниження координації рухів першої групи, яке виявляється у неточності парламентів дрібних рухів – звивистості, кутастості штрихів у різному ступені вираження (перша група);

– зниження координації рухів другої групи, що виявляється у нестійких: нахилі, розмірі, розташуванні рухів за вертикаллю, розгоні, розстановці букв;

– порушення ознак просторової орієнтації рухів: нестійкість розстановки слів, рядків, напрямків рухів, незвичайне розташування фрагментів тексту, письмо зверху написаного, зміщення стосовно бланкового рядка;

– зміна будови літер за рахунок спрощень загальної структури або її ускладнень; збільшення або зменшення варіантів букв; нові варіанти букв, не властиві конкретному почерку; наявність букв, які читаються умовно або зовсім не читаються, зайві елементи (штрихи) в букві, втрата окремих елементів у букві, дзеркальне виконання знаку чи його елементів, виправлення знака, виконання букви у вигляді сполучення розрізнених штрихів, що не читаються;

– порушення смислової організації письма: зайві букви в словах; повторення (персеверація) букв, слів; неадекватні семантиці слова букви; пропуск письмових знаків; переставлення букв місцями; неадекватні розділові знаки або їх відсутність; порушення логічної послідовності викладення; заміна слів, речень умовними позначками, малюнками і т.ін.

У цю групу можна включити такі питання:

«Чи не виконаний рукопис у незвичайній позі?»

Незвична поза сприяє зміні певних ознак почерку. В цих випадках у письмово-руховому апараті людини не відбувається ніяких змін, але умови, що склалися (необхідність писати в незвичній позі) змушують виконавця пристосуватися до таких умов, тобто перебудувати механізм письма. З одного боку виконавець прагне зберегти властивий йому зорово-руховий образ, з другого – вимушений змінити його, тому що інакше не зможе виконати текст (підпис). У результаті знижується автоматизація рухів, їхня точність, з’являються спрощення, збільшується зв’язність. Найбільш характерні зміни з’являються у почерку, якщо людина пише стоячи, спираючись на кисть та передпліччя, при горизонтальному й вертикальному положенні паперу.

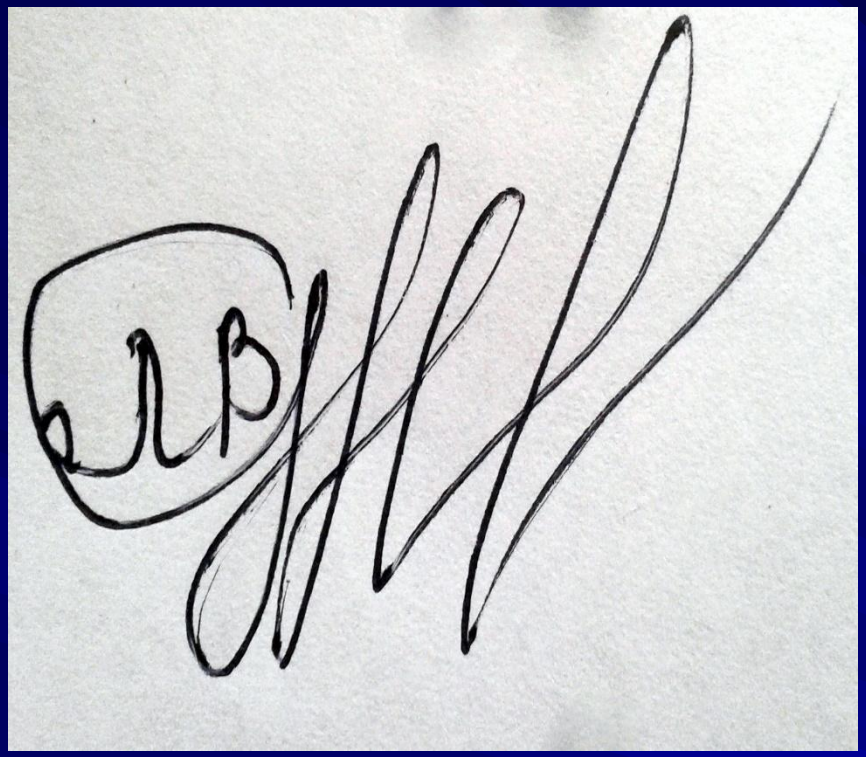

Підпис виконаний у звичній позі (сидячи).

Підпис виконаний у незвичній позі (стоячи, спираючись на кисть).

2. «Чи не виконаний рукопис на незвичайному матеріалі письма?»

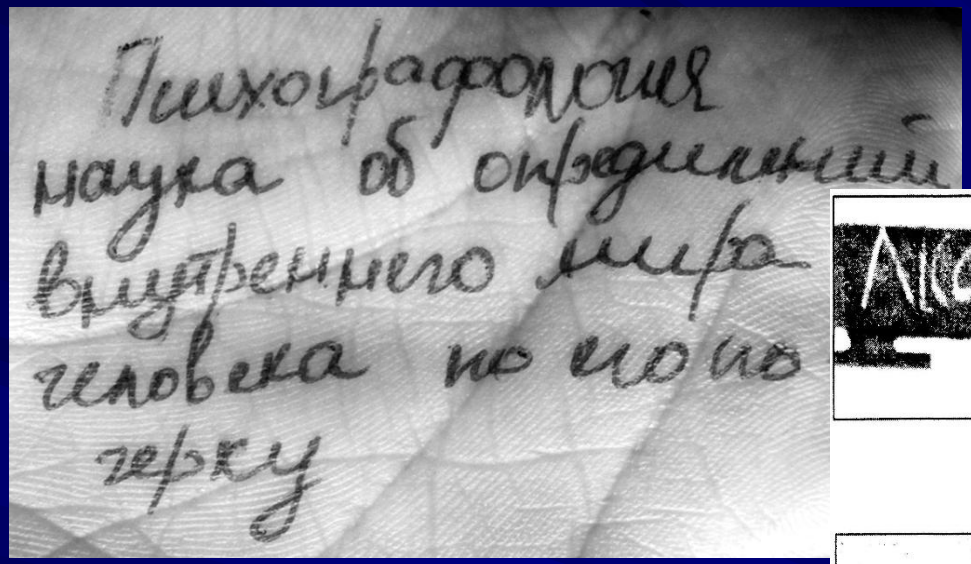

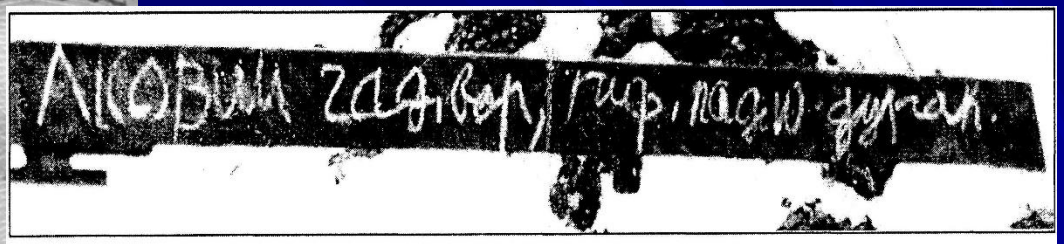

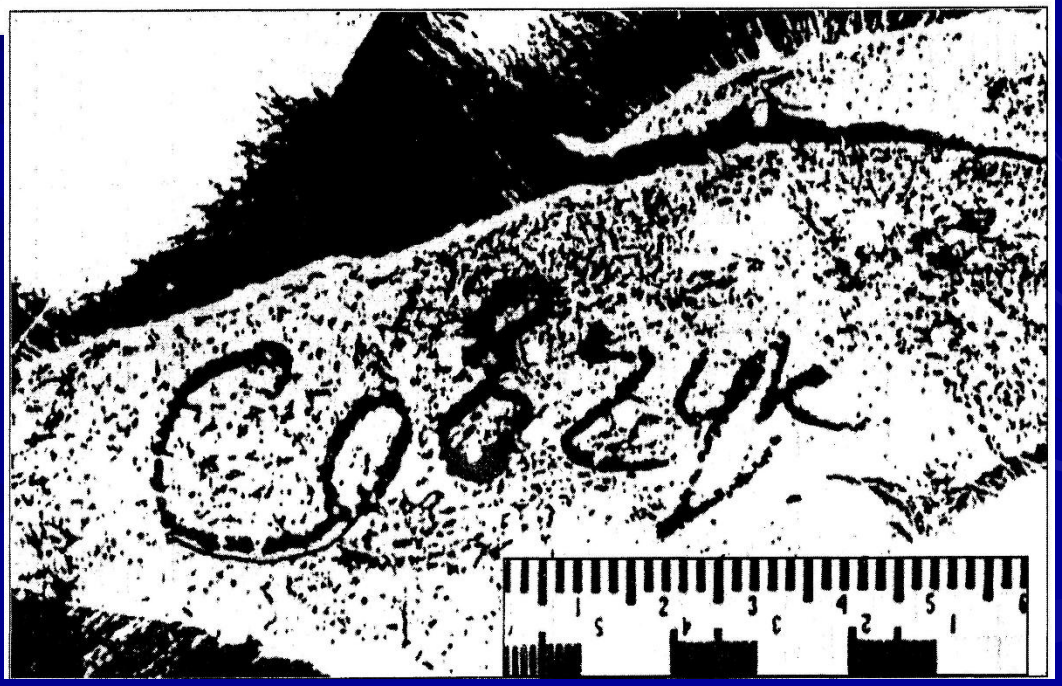

Чи не виконаний рукопис нестандартним пишучим приладом на незвичних поверхнях?

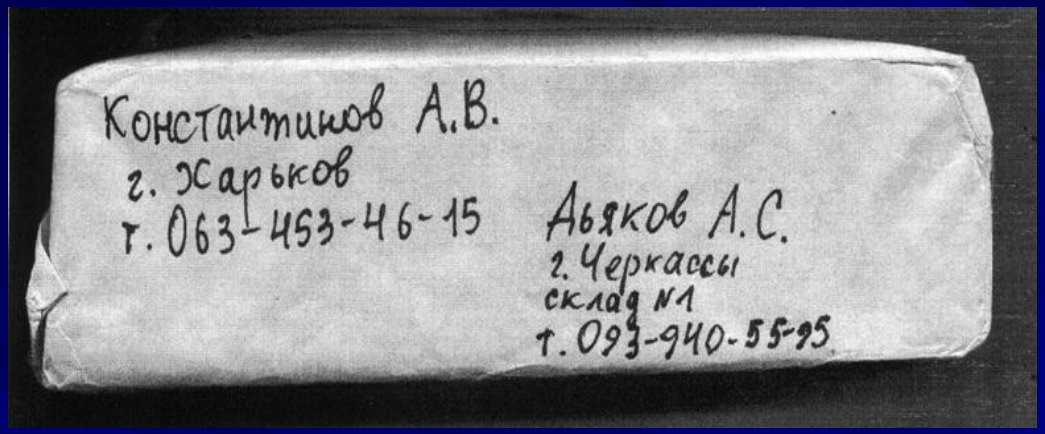

На дерев'яному бруску з нерівною поверхнею, обгорненому в папір

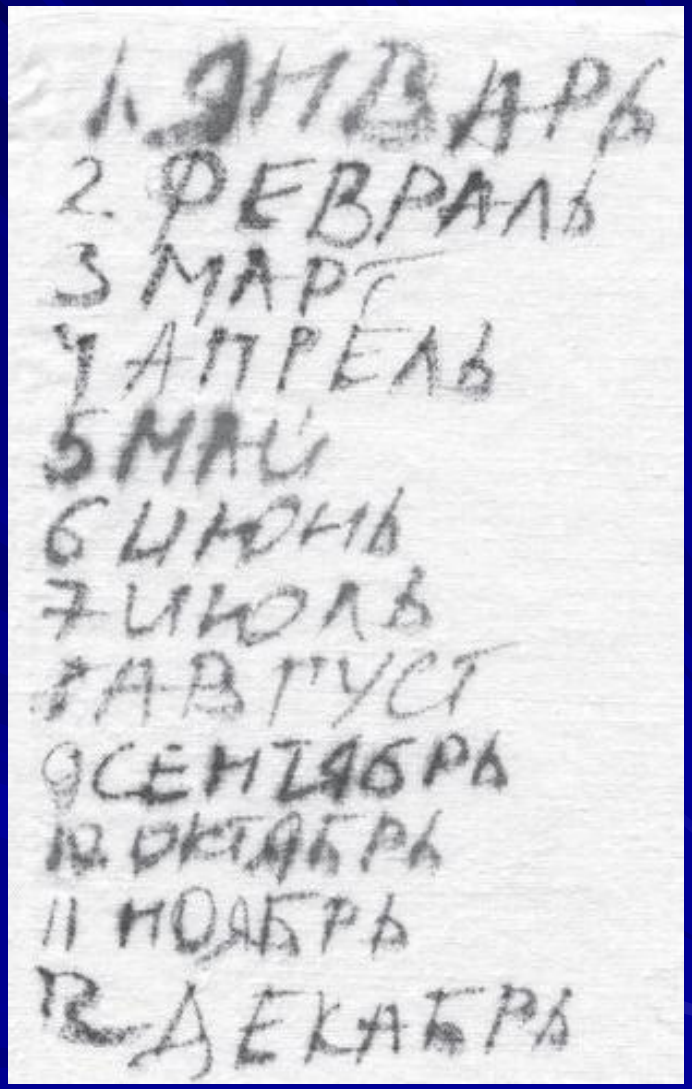

Загальний вид експериментального рукописного запису, виконаний пензликом акварельною фарбою на тканині

Встановлення внутрішнього стану виконавця.

На відміну від попередньої групи «збиваючих» факторів у даному випадку в почерку відбуваються зміни, пов’язані з порушеннями у самому механізмі письма, в системі керування почерком. У даному випадку у наявності зіткнення розладу процесу письма зі спробою пристосувати (перебудувати) апарат письма у зв’язку зі змінами, які у ньому відбулися.

До цієї групи діагностичних досліджень можна включити питання, які пов’язані зі встановленням факту виконання рукопису у незвичному для виконавця стані (наприклад, стан фізичної втоми, м’язової втоми, стан сп’яніння та тяжкий хворобливий стан тощо).

Можливість встановлення факту виконання рукопису особою, що знаходилась у незвичайному психофізіологічному стані.

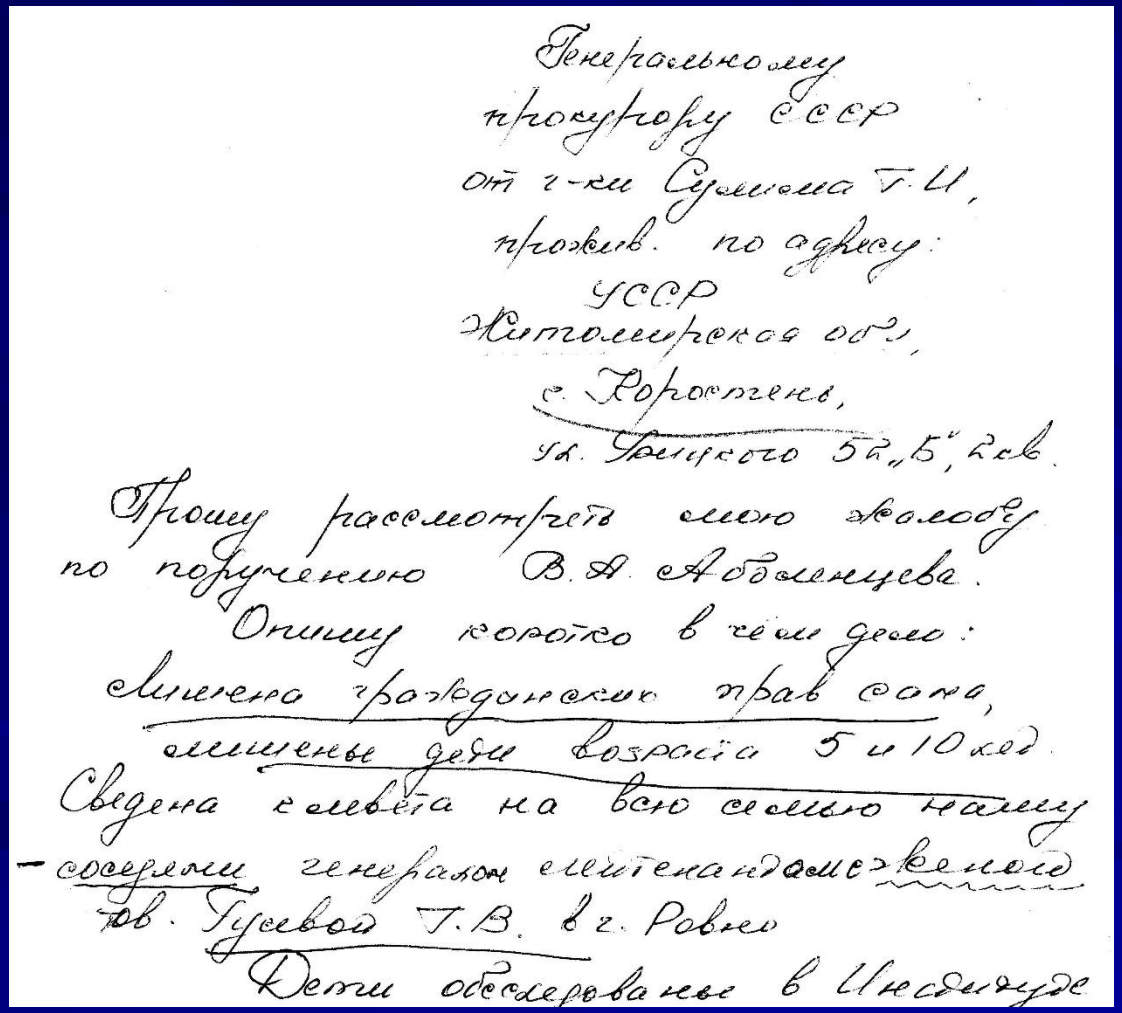

Генеральному
прокурору СССР
от г-ки Сумкина Т.И.,
прожив. по адресу:
УССР
Житомирская обл.,
с. Коростень,
ул. Ленского 5а „Б", 2кв.

Прошу рассмотреть мою жалобу
по поручению В.А. Абдемнцева.
Опишу коротко в чем дело:
лишена гражданских прав сама,
лишены дети возраста 5 и 10 лет.
Сведена клевета на всю семью нашу
соседями генералом политанадзо-
ров. Гусевой Т.В. в г. Ровно
Дети обследованы в Институте

Почерк хворих у маніакальному стані

Можливості встановлення факту виконання тексту чи підпису у стані алкогольного сп’яніння.

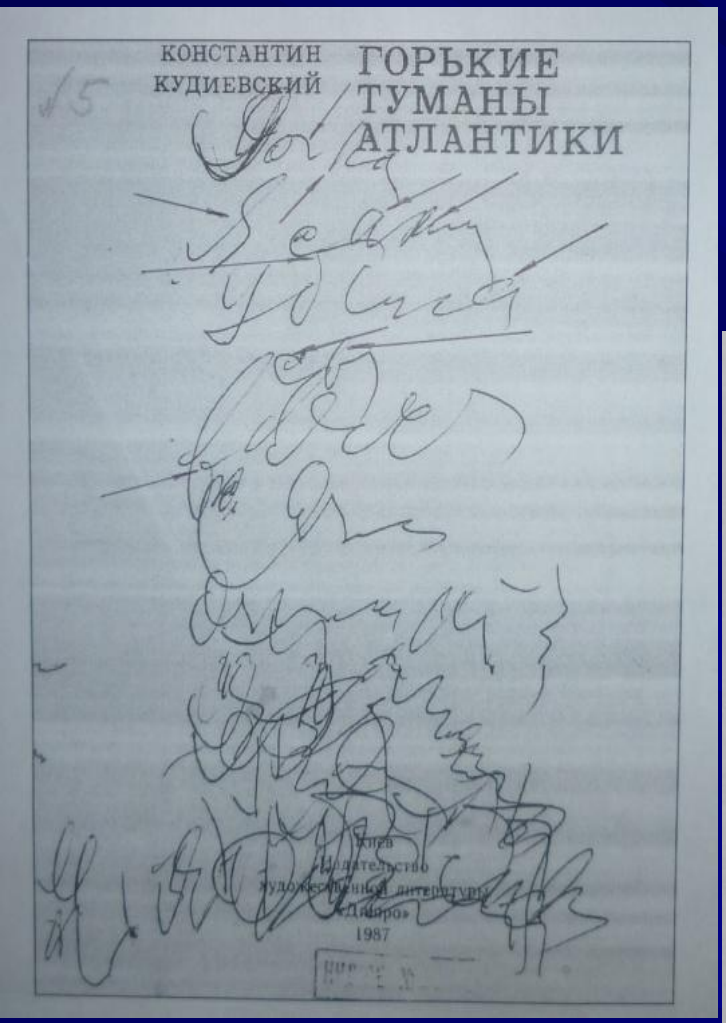

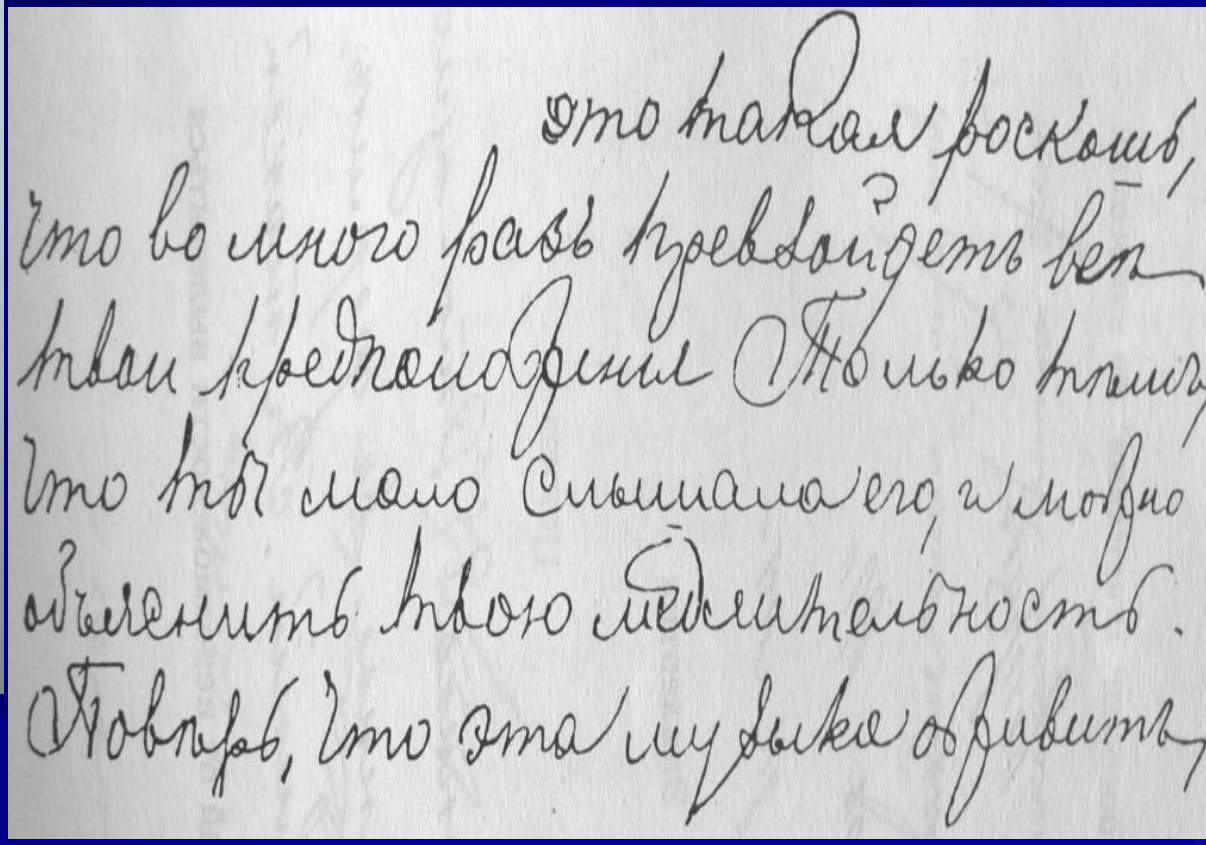

Встановлення впливу на процес виконання почеркового об’єкту штучних «збиваючих» факторів.

До штучних «збиваючих» факторів, які впливають на процес письма відноситься навмисна зміна свого почерку скорописним способом (у межах скорописних форм букв, письмо незвичною лівою рукою, наслідування друкованому почерку).

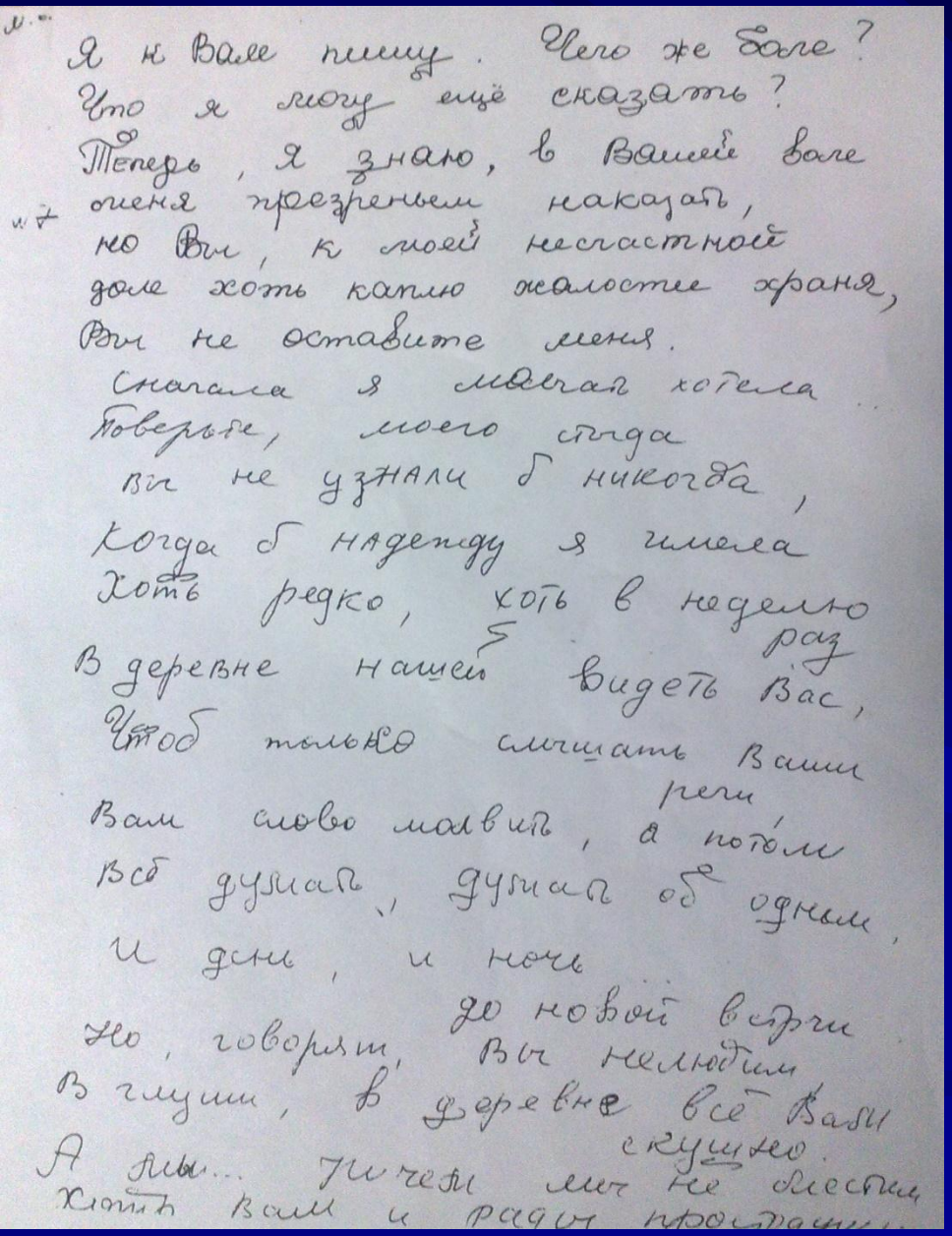

Я к Вам пишу. Чего же боле?
Что я могу ещё сказать?
Теперь, я знаю, в Вашей воле
меня презреньем наказать,
но Вы, к моей несчастной
доле хоть каплю жалости храня,
Вы не оставите меня.
Сначала я молчать хотела
Поверьте, моего стыда
Вы не узнали б никогда,
Когда б надежду я имела
Хоть редко, хоть в неделю раз
В деревне нашей видеть Вас,
Чтоб только слышать Ваши речи,
Вам слово молвить, а потом
Всё думать, думать об одном,
И дни, и ночь до новой встречи.
Но, говорят, Вы нелюдим
В глуши, в деревне всё Вам скучно.
А мы... Ничем мы не льстим
Хотя вам и рады простаки.

Рукопис, виконаний навмисно змінеником почерком.

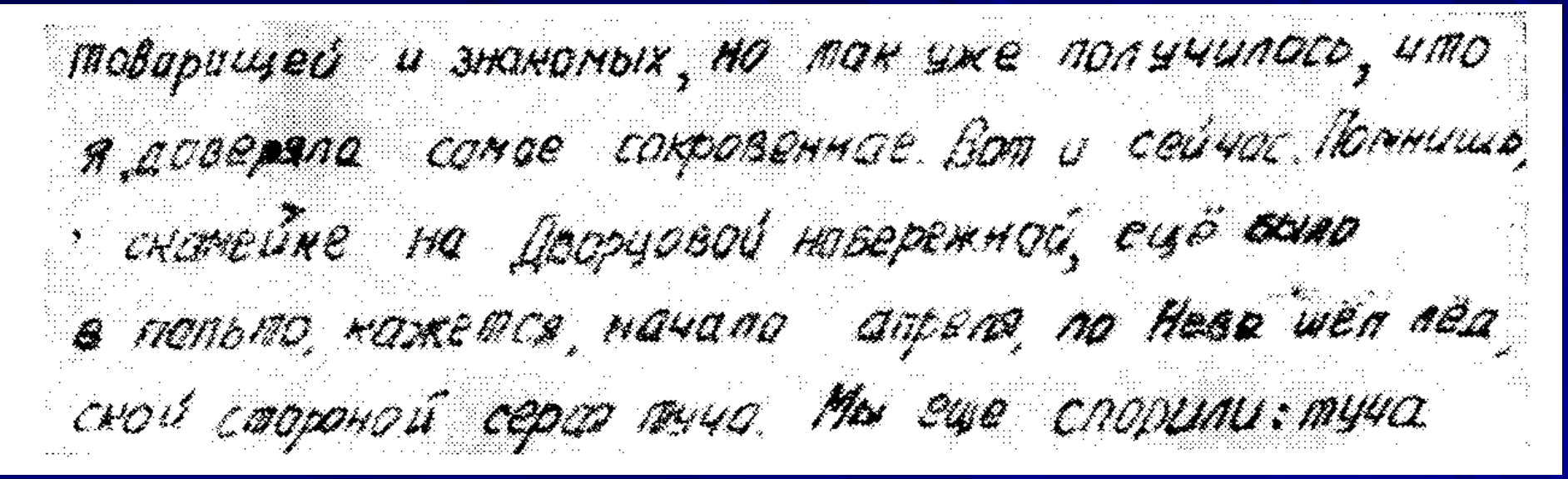

товарищей и знакомых, но так уже получилось, что
я доверяла самое сокровенное. Вот и сейчас. Помнишь,
сначала на Дворцовой набережной, ещё было
в полном, кажется, начало апреля, по Неве шёл лёд,
своей стороной серо туча. Мы еще спорили: туча

Рукопис, виконаний друкованим

почерком

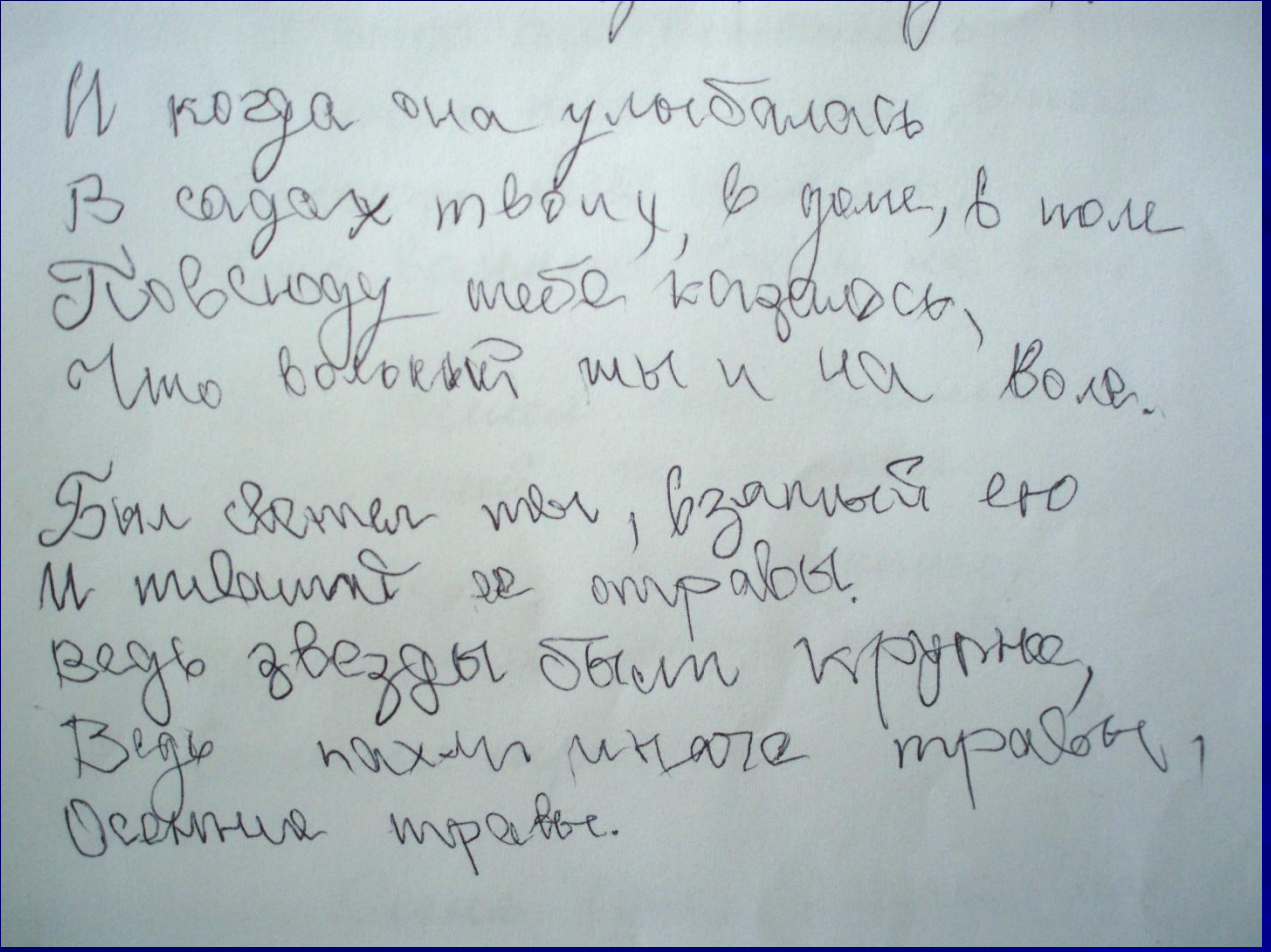

И когда она улыбалась
В саде твоем, в доме, в поле
Повсюду тебе казалось,
Что волокна ты и на воле.

Был свитер тот, взятый его
И тяжкий ее отравы.
Ведь звезды были крупнее,
Ведь пахли иначе травы,
Осенние травы.

Рукопис, виконаний незвичною до письма (лівою) рукою.